

**संस्कृत-विद्यार्थी-संघ-के-अध्यक्ष-के-समक्ष-में-  
 , (Elective)  
 कक्षा-12  
 विद्यार्थी-संघ-के-अध्यक्ष-के-समक्ष-में**



कोड सं. : 022

पूर्णाङ्कः 100

क.सं. & उके	वि.सं. क्र.सं.	विषय-परिक्षणम्	वि.सं. क्र.सं.	पूर्णाङ्कः
खण्डः क अपठितांश- अवबोधनम्  15	1	तथ्यबोध-परीक्षणम्	I. अतिलघूत्तरः II. लघूत्तरः III. अतिलघूत्तरः	1 2 2 5
	2	तथ्यबोध-परीक्षणम्	I. अतिलघूत्तरः II. लघूत्तरः III. अतिलघूत्तरः IV. लघूत्तरः	2 4 2 2 10 15
खण्डः 'ख' रचनात्मक- लेखनम्  15	3.	रूपरेखामधिकृत्य वाक्यविन्यास- परीक्षणम्	निबंधात्मकः (कथालेखनम्)	1 × 10 10
	4.	मञ्जूषासहायतया वाक्यः संरचना- बोधः	निबंधात्मकः (अनुच्छेदलेखनम्)	1 × 5 5 15
खण्डः 'ग' पठित- अवबोधनम्  50	5 अ	गद्यांशतथ्यबोध- परीक्षणम्	अतिलघूत्तरः लघूत्तरः च	I. $\frac{1}{2} \times 2=1$ II. $1 + 1=2$ III. $\frac{1}{2} \times 2=2$ 5
	आ	पद्यांशतथ्यबोध- परीक्षणम्	अतिलघूत्तरः लघूत्तरः च	5

[k.M uke	izu l q; k	izu&ms; e~	izu idkj%	vkl ksr%	पूर्णाङ्कः
	इ	नाट्यांशतथ्य-बोध- परीक्षणम्	अतिलघूत्तरः लघूत्तरः च	1+2+2=5	15
	6.	शब्दार्थमेलनम्	अतिलघूत्तरः	1/2 x 4=2	2
	7.	प्रश्ननिर्माण-कौशल- परीक्षणम्	अतिलघूत्तरः	1 x 4 = 4	4
	8.	भावार्थपूर्तिबोध- परीक्षणम्	लघूत्तरः	3+3=6	6
	9.	अन्वयपूर्तिबोधः	लघूत्तरः	3+3=6	3
	10.	कवि-काव्य-परिचय- बोध परीक्षणम्	लघूत्तरः	1 x 10=10	10
	11.	भाषिककार्य- परीक्षणम्	अतिलघूत्तरः	2+2+2+2+2	10
					50
खण्डः 'घ' छन्दोऽलङ्कार- परिचयः <div style="border: 1px solid black; padding: 2px; display: inline-block;">20</div>	12.	स्वरविवेकः, परिभाषा पूर्तिः, छन्दसः अभिज्ञानम् उदाहरणज्ञानं च बोधपरीक्षणम्	अतिलघूत्तरः लघूत्तरः लघूत्तरः	1+1+1+1=4 1+1+1=3 1 = 1 2 = 2	10
	13.	अलंकार-अभिज्ञान- बोधपरीक्षणम्	लघूत्तरः निबन्धात्मकः लघूत्तरः	1+1+1+1=4 3 1+1+1=3	10 <div style="border: 1px solid black; padding: 2px; display: inline-block;">20</div>

वक्रवर्तिनी इति नाम्ना  
 इति नाम्ना ¼, ½  
 दक्षिण 1 ½; 2  
 } इति नाम्ना

अवधि: होरात्रयम्  
 समय : तीन घण्टे  
 Time : 3 Hours

पूर्णाङ्कः : 100  
 पूर्णाङ्कः : 100  
 Maximum Marks : 100

वक्रवर्तिनी इति नाम्ना [क.म. 1 ½]  
 इति नाम्ना [क.म. 2]  
 This question paper has four sections.

[क.म. 1 ½]	विश्वकर्मवक्रवर्तिनी	15
Section (A)	Reading Comprehension	
[क.म. 1 ½]	इति नाम्ना जपुर्वर्तिनी	20
Section (B)	Writing Skill in Sanskrit	
[क.म. 1 ½]	विश्वकर्मवक्रवर्तिनी इति नाम्ना [क.म. 1 ½]	40+10=50
Section (C)	Textual Comprehension and Introduction to History of Sanskrit Literature	
[क.म. 1 ½]	मeters and Figures of Speech	20
Section (D)	Meters and Figures of Speech	

Instructions

Instructions

Instructions

1- मeters and Figures of Speech केवल में ही उत्तर लिखें, अन्यथा उत्तर नहीं लिखें।  
 मeters and Figures of Speech केवल में ही उत्तर लिखें।

Write answers in the answer-sheet only.

2- इति नाम्ना केवल में ही उत्तर लिखें, अन्यथा उत्तर नहीं लिखें।  
 तर्क इति नाम्ना केवल में ही उत्तर लिखें।

Answer all questions in Sanskrit unless instructions are given otherwise.

## [k.M% ^d\* Section A

## vi fBr&vock/kue~

15

## Reading Comprehension

- 1- v/kkyf[kre~ vuqNn}; a i fBrok i'zuku~ I dNrsu mUkjr 5  
fuEufyf[kr nksuka vuqNnka dks i <dj i'zuka ds mUkj I dNr ea nhft ,A  
Read the following passages and answer the questions in Sanskrit.

### i fke% vuqNn%

जीवने यः समयः गतः स गतः । तस्य विषये चिन्तां मा कुरुत । किमपि एकं सेवाकार्यं स्वीकुरुत । तत् कार्यम् आजीवनं व्रतरूपेण आचरत । शनैः शनैः स्वार्थः न्यूनः भविष्यति । परार्थः अधिकाधिकः भविष्यति । अत्रैव सुखस्य रहस्यम् अस्ति । यदा सेवाकार्यं निश्चितं भवेत् तदा तस्य कृते प्रयत्नः करणीयः । श्रमः करणीयः । तेन जीवनम् आनन्दमयं भविष्यति । जीवनम् अर्थपूर्णं भविष्यति । जीवनकथा अपि प्रेरणादायिनी भविष्यति ।

### i'z uk%

- I. ,dinsu mUkjr  
,d 'kCn ea mUkj nhft ,A (1/2x2=1)  
Answer in one word only

- (i) सेवाकार्येण जीवने कः न्यूनः भविष्यति?  
(ii) जीवने वयं किं स्वीकुर्याम?

- II. i wkbkD; su mUkjr  
i wkbkD; ea mUkj nhft ,A (2)  
Answer in a complete sentence.

जीवने कस्य विषये चिन्ता न करणीया?

- III. ; Fkkfun' ke~ mUkjr  
; Fkkfun' k mUkj nhft ,A (1/2 x 4 = 2)  
Answer as directed.

- (i) आनन्दमयम् इति पदं कस्य विशेषणम्?  
(ii) तस्य कृते प्रयत्नः करणीयः अत्र तस्य इति पदं कस्मै प्रयुक्तम्?  
(iii) स्वार्थः इति पदस्य किं विलोमपदम् अनुच्छेदे प्रयुक्तम्?  
(iv) भवेत् इति क्रियापदस्य कर्ता कः?

2½ f}rh; % vuPNn%

10

प्रायः शतवर्षेभ्यः पूर्वं कश्चन महापुरुषः विदेशात् भारतं प्रति आगच्छत् । सः भारतस्य धूलिम् अस्पृशत् । धूलौ अलिम्पत् । आनन्दितः भूत्वा अवदत्—अहो! अद्य अहं पवित्रः सञ्जातः । स च महापुरुषः आसीत् स्वामी विवेकानन्दः । सः च पवित्रः भूभागः रामेश्वरम् । पुराणेषु रामेश्वरक्षेत्रस्य महिमा वर्णितः । अस्य मृत्तिकाकणः अपि प्रत्येकं भारतीयस्य श्रद्धाकेन्द्रम् । अत्रैव रामः वानराणां सहायतया लङ्कां प्रति सेतुं निर्मितवान् । एकदा अस्माकं राष्ट्रपतिः केरलप्रदेशे अमृतसेतुः इति पुस्तकस्य विमोचनं करोति स्म । एतत् पुस्तकं मात्रा अमृतानन्दमय्या लिखितम् । सः अवदत् एतत् पुस्तकं दृष्ट्वा अहम् रामसेतुं स्मरामि । तद् एकम् ऐतिहासिकं चिह्नम् । उपग्रहचित्रैः तस्य अस्तित्वं निरूपितम् अस्ति इति । अहो विचित्रम् अस्माकं भारतम् ।

i t uk%

I. ,dinsu mUkjr (1x2 = 2)

,d 'kCn ea mUkj nhft, A

Answer in one word only

- (i) पुराणेषु कस्य महिमा वर्णितः?  
(ii) अमृतसेतुः इति पुस्तकस्य विमोचनम् अस्माकं राष्ट्रपतिः कुत्र करोति स्म?

II. iwkbkD; su mUkjr (1x2 = 2)

iwkbkD; ea mUkj nhft, A

Answer in a complete sentence

विवेकानन्दः भारतस्य मृत्तिकायां विलुण्ठनं कृत्वा किम् अवदत्?

III. ; Fkkfunz ke~ mUkjr (1x4 = 4)

; Fkk funz k mUkj nhft, A

Answer as directed

- (i) ऐतिहासिकम् इति पदं कस्य विशेषणम्?  
(ii) उपग्रहचित्रैः तस्य अस्तित्वम् इति वाक्ये तस्य इति पदं कस्मै प्रयुक्तम्?  
(iii) निर्मितवान् इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम्?  
(iv) 'पश्चात्' इति अव्ययपदस्य किं विलोमपदम् अत्र प्रयुक्तम्?

IV. vuPNnL; Nrs mi ; qa 'k'kda fy [kr (2)

vuPNn ds fy, mi ; qa 'k'kd fyf [k, A

Write an appropriate title for this paragraph.

## jpkRedy[kue~ Writing Skill

- 3- eऽt%kr% mfpri ड्केरku~ xghRok v/kkfyf[krka dFkka i q% mUkj i qLrdk; ka fy [kr eऽt%kk l smfpr l ड्केर yd j fuEufyf[kr dFk dks i q% mUkj i qLrdk ea fyf[k, A  
Rewrite the following story taking hints from the words given in the box. (1x10=10)

एकदा साबरमती आश्रमे रात्रौ एकः चौरः (i)..... । आश्रमवासिनः तं (ii).....  
 रज्ज्वा बद्ध्वा एकस्मिन् कक्षे प्राक्षिपन् । प्रातः व्यवस्थापकः चौरं कक्षात् (iii).....आनयत्,  
 महात्मागांधिनः समीपं च अनयत् । भीतः चौरः शिरः (iv).....तूष्णीं स्थितः आसीत् । सः  
 चिन्तयति स्म—इदानीं किं भविष्यति? सम्भवतः (v).....सूचयित्वा माम् समर्पयिष्यन्ति इति ।  
 तं दृष्ट्वा करुणहृदयः बापू अपृच्छत्—किं (vi).....प्रातराशः स्वीकृतः? इति । चौरः किमपि  
 न अवदत् । व्यवस्थापकः उवाच—बापू! एषः तु चौरः । प्रातराशस्य -----एव नास्ति इति ।  
 महात्मागांधिनः मुखमण्डलं कठोरं जातम् । सः (viii).....अवदत् — किं चौरः मानवः नास्ति ।  
 नयत । प्रथमम् एषः प्रातराशं (ix)..... । इति चौरः श्रद्धया (x).....चरणयोः अपतत् ।  
 तस्य नेत्राभ्याम् अश्रूणि प्रावहन् । कालान्तरे सः महात्मनः प्रमुखः शिष्यः अभवत् ।

eऽt%kk

बहिः, प्रश्नः, महात्मनः, गृहीत्वा, अवनम्य, भवता, दुःखेन,  
 प्राविशत्, रक्षाधिकारिणः, करोतु

- 3-4 i nUk' kCnI gk; r; k i ञpokD; \$kq i knj {kk&vki .kL; o.kUa d#rA (1x5=5)  
 uhps fn, x, 'kCnka dh l gk; rk l s pli yka dh nqku dk o.kUa dhft, A  
 Describe a shoe-shop with the help of the following words.

'kCnk%

पादरक्षायाः आपणम्, बह्वयः पादरक्षाः, पीतवर्णाः हरितवर्णाः कृष्णवर्णाः, आपणिकः,  
 दर्शयति, बहवः जनाः, विविधानि मूल्यानि, धारयित्वा पश्यन्ति, मूल्यं पृच्छन्ति, दृढां,  
 चित्रितां, अहम्, गतवान् । गतवती, क्रीतवान्/क्रीतवती, मूल्यं दत्तवान्/दत्तवती ।  
 पेटिकायां स्थापयित्वा, केचन केवलं पश्यन्ति, क्रयं न कुर्वन्ति ।

[k.M% X (Section C)



i fBr&vockskue} I Ñr&I kfgR; k i fjp; % 40\$10

**Text-book Comprehension and Introduction to History of Sanskrit Literature**

5. v/kkfyf[krax | kkk i | kkk ukV; kkap i fBRok rnk/kkfjrku-iz uku-mùkj i QLrdk; ke-mùkj rA

fuEufyf[kr x | kkk i | kkk rFkk ukV; kkk dks i <dj iz uka ds mùkj nhft, A

Read the following extracts from prose, poetry and drama and answer the questions.

v x | kkk%

समुद्ररूपी ब्राह्मणः अवदत् – “तस्मै राज्ञे व्ययार्थं रत्नचतुष्टयं दास्यामि। एतेषां माहात्म्यम् – एकं रत्नं यद्वस्तु स्मर्यते तद् ददाति। द्वितीयरत्नेन भोजनादिकममृततुल्यमुत्पद्यते। तृतीयरत्नाच्चतुरङ्गबलं भवति। चतुर्थाद्रत्नाद्विव्याभरणानि जायन्ते। तदेतानि रत्नानि गृहीत्वा राज्ञो हस्ते प्रयच्छेति।” ततो ब्राह्मणस्तानि रत्नानि गृहीत्वा उज्जयिनीं यावदागतः तावत् यज्ञसमाप्तिः जाता।

iz uk%

I ,dinsu mùkj r

(½ x 2=1)

,d 'kCn ea mùkj nhft, A

Answer in one word only

(i) ब्राह्मणः रत्नानि गृहीत्वा कुत्र आगतः?

(ii) तृतीयरत्नात् किं भवति?

II iwkbkD; su mùkj r

iwkbkD; ea mùkj nhft, A

(1 x 2=2)

Answer in a complete sentence

(i) कस्य व्ययार्थं समुद्रः रत्नानि अयच्छत्?

(ii) प्रथमं रत्नं किं दातुं शक्नोति?

III ; Fkkfun? ka d#r

(½x4=2)

; Fkkfun?k dhft, A

Do as directed

(i) जायन्ते इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम्?

(ii) अमृततुल्यम् इति कस्य पदस्य विशेषणम्?

(iii) 'चत्वारि रत्नानि' इति स्थाने किं पदमत्र प्रयुक्तम्?

(iv) तानि इति पदस्य किं विलोमपदमत्र प्रयुक्तम्?

vk i | ká k%

पापान्निवारयति योजयते हिताय,  
गुह्यं निगूहति गुणान् प्रकटीकरोति ।  
आपद्गतं च न जहाति, ददाति काले,  
सन्मित्रलक्षणमिदं प्रवदन्ति सन्तः ।।

i z uk%

I ,dinsu mÙkj r

(½ x 2=1)

,d 'kÇn ea mÙkj nhft ,A

Answer in one word only

- (i) सन्मित्रं कान् प्रकटीकरोति?  
(ii) सन्मित्रं कीदृशं पुरुषं न त्यजति?

II i wkbkD; su mÙkj r

i wkbkD; ea mÙkj nhft ,A

(1x2=2)

Answer in a complete sentence

सन्मित्रस्य कानिचित् चत्वारि लक्षणानि लिखत

III ; Fkkfunŝ ka d#r

(½ x 4=2)

; Fkkfunŝ k dhft ,A

Do as directed

- (i) रहस्यम् इति स्थाने किं पदमत्र प्रयुक्तम्?  
(ii) 'प्रवदन्ति' इति क्रियापदस्य किं कर्तृपदम्?  
(iii) 'प्रकटीकरोति' इत्यस्य किं विलोमपदमत्र प्रयुक्तम्?  
(iv) 'इदम्' इति सार्वनामिकविशेषणस्य विशेष्यं किम्?

b- ukV; ká k%

पुरुषः घिक् चपल! किमुक्तवानसि? तीक्ष्णतरा ह्यायुधश्रेणयः शिशोरपि दृप्तां वाचं न सहन्ते । राजपुत्रश्चन्द्रकेतुर्दुर्दान्तः, सोप्यपूर्वारण्यदर्शनाक्षिप्तहृदयो न यावदायाति, तावत् त्वरितमनेन तरुगहनेनापसर्पत !

बटवः कुमार! कृतं कृतमश्वेन । तर्जयन्ति विस्फारितशरासनाः कुमारमायुधश्रेणयः । दूरे चाश्रमपदम् । इतस्तदेहि । हरिणप्लुतैः पलायामहे ।

लवः किं नाम विस्फुरन्ति शस्त्राणि? (इति धनुरारोपयति) ।



iz uk%

I ,dinsu mUkj r

(1/2 x 2=1)

,d 'kCn ea mUkj nhft ,A

Answer in one word only

- (i) धनुर्धारिणः सैनिकाः कं तर्जयन्ति?  
(ii) कः धनुः आरोपयति?

II i wkbkD; su mUkj r

i wkbkD; ea mUkj nhft ,A

(1x2=2)

Answer in a complete sentence

चन्द्रकेतुः कस्य दर्शनेन आक्षिप्तहृदयः आसीत्?

III ; Fkkfun? ke-mUkj r

(1/2 x 4=2)

; Fkkfun? k mUkj nhft ,A

Do as directed

- (i) सहन्ते इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम्?  
(ii) दुर्दान्तः इति पदं कस्य विशेषणम्?  
(iii) समीपे इति अस्य किं विलोमपदमत्र प्रयुक्तम्?  
(iv) सः इति सर्वनामपदं कस्मै प्रयुक्तम्?

6- 'kCnkFkkU- ey; r

(1/2 x 4=2)

'kCnka dk vFkkU l s feyku dhft ,A

Match the words with their meanings.

'kCnk%

vFkkU%

- |              |       |                |
|--------------|-------|----------------|
| अ अभिधाय     | (i)   | पाण्डित्यम्    |
| आ अपगतमले    | (ii)  | तिरस्कुर्वन्तः |
| इ अवधीरयन्तः | (iii) | दोषरहिते जाते  |
| ई वैदग्ध्यम् | (iv)  | उक्त्वा        |



9- v/kkfyf[kr; k% vUo; ; k% fj äLFkkukfu ij; rA

1-1/2+1-1/2=3

v/kkfyf[kr nksukj v0; ; ka es fjDr LFkkuka dh i frz dhft , A



Fill in the blanks in the following prose-order-renderings

एतावदुक्त्वा प्रतियातुकामं,  
शिष्यं महर्षेर्नृपतिर्निषिध्य ।  
किं वस्तु विद्वन् गुरवे प्रदेयं,  
त्वया कियद्वेति तमन्वयुङ्क्त ॥

vUo; %

एतावत् उक्त्वा नृपतिः प्रतियातुकामम् (i) ..... शिष्यम् निषिध्य विद्वन्! (ii) त्वया  
किम् वस्तु .....प्रदेयम्, (ii) .....वा इति तम् अन्वयुङ्क्त ।

II समाप्तविद्येन मया महर्षि –

विज्ञापितोऽभूद्गुरुदक्षिणायै ।  
स मे चिरायास्खलितोपचारां,  
तां भक्तिमेवागणयत्पुरस्तात् ॥

vUo; %

समाप्तविद्येन मया (i).....गुरुदक्षिणायै विज्ञापितः अभूत् । स मे  
(ii).....अस्खलितोपचाराम् ताम् भक्तिम् एव पुरस्तात् (iii)..... ।

v/kkfyf[krk% i Dr; % dL; do% dLekr~ dk0; kr~ I fufyrk%  
fuEufyf[kr i fä; k; fdl dfo ds fdl dk0; I s yh xbl g&

From which work of which poet, have the following lines been extracted? (1/2x10=5)

- असक्तो ह्याचरन् कर्म परमाप्नोति पूरुषः ।
- दृढसङ्कल्पोऽयं सादी न स्वकार्याद् विरमति ।
- अनन्तरं सर्वे अश्रुलहृदयैः सौप्रस्थानिकीं ज्ञापितवन्तः ।
- न धर्ममनुधावन्ति, न सत्यमनुबध्नन्ति ।
- हा हन्त! तस्या अबोधबालिकाया अग्रे किं भावि?

10v v/kkfyf[kr dk0; k&k y[kdkuka uke fyf[kr&

(1x5=5)

v/kkfy[kr dk0; ka ds y[kdka ds uke fy[k&

Write the name of the authores of the following works :

- गीता
- शिवराजविजयः

- (iii) पाषाणीकन्या  
(iv) प्रबन्ध मञ्जरी  
(v) प्रबन्धपारिजातः

vk v/kkfyf[kryſ[kdkuka , dL; , dL; dk0; L; uke fyf[kr& (1×5=5)  
fuEufyf[kr yſ[kdka ds , d , d dk0; dk uke fyf[k, &  
Write the name of one work of each of the following poets :

- (i) भर्तृहरिः  
(ii) भारविः  
(iii) भवभूतिः  
(iv) कालिदासः  
(v) बाणः

11 - ; Fkkfunſ ka d#r (2x5=10)  
; Fkkfunſ k dhft , A

Do as directed

I drā na fØ; ki na p fpur (½ x 4=2)

- (i) अथाकस्मात् परितो मेघमाला पर्वतश्रेणीव प्रादुरभूत् ।  
(ii) एकः षोडशवर्षदेशीयो गौरो युवा हयेन गच्छति स्म ।

II fo'kſk.kfo'kſ; i na fpur (½ x 4=2)

- (i) यत्र यत्राहं गच्छामि तत्र तत्रैवास्य शत्रुता सम्मुखस्थिता भवति ।  
(ii) क्रूरः 'किन्तु' मध्ये प्रविश्य सर्वं विनाशयति ।

III jſ[kkſſr l oLkei na dLeſ iz, æe\ (1 x 2=2)

- (i) एवंविधयापि च अनया कथमपि दैववशेन परिगृहीताः विक्लवाः भवन्ति राजानः ।  
(ii) विशेषेण तु राज्ञाम् । उपदिश्यमानमपि ते न शृण्वन्ति ।

IV I ekui na fpur (1 x 2=2)

- (i) I kjghuk%  
न केवलमेते पशुभ्यो निकृष्टास्तृणेभ्योऽपि निस्साराः एव  
(ii) R; äøk  
न तु कदाचित् कापुरुषा इव स्वस्थानम् अपहाय प्रपलायन्त ।

V d% da dFk; fr

(½ x 4=2)

- (i) अधुना मम गमनसमयः समुपागत एव ।  
(ii) भगवान् त्वां दीर्घजीवनं कारयतु ।



[k. M% ^?k\* Section D  
NUnks yङ्कjk%  
Meters and Figures of speech

10+10=20

I- i z uku~ mÜkj r

12- i z uka ds mÜkj nhft , A

(1x4=4)

Answer the questions

- (i) मः इति वर्णः गुरुः अस्ति वा लघुः?  
(ii) अनुष्टुप् छन्दसि पञ्चमः वर्णः कीदृशः भवति?  
(iii) 'प्रदत्ते' इति पदे कः गणः?  
(iv) 'मालिनी' छन्दसि प्रतिचरणं कति वर्णाः?

II- v/kkfyf[kri fjHkk"kk% i j ; r

(1x3=3)

fuEufyf[kr i fjHkk"kk, i wkZ dhft , A

Fill in the blanks in the following definitions

- (i) जतौ तु वंशस्थ.....  
(ii) .....तभजाजगौगः ।  
(iii) रसैरुद्रैश्छिन्ना.....शिखरिणी ।

III- v/kkfyf[krpj .ks fda NUn%

(1)

fuEufyf[kr pj .k ea dkI I k NUn gS

What is the meter in the following charana?

सा वाणी विनयः स एव सहजः पुण्यानुभावोप्यसौ ।

IV- dL; fpnsdL; NUnI % mnkgj .ka fy [kr

(2)

fdI h ,d NUn dk mnkgj .k fyf[k, A

Give an example of any one of the following.

mi tkfr] vu[Vj ~

I- व्यङ्ग्यक.के- v/कस्य[क्रक% i jHk"kk% i j; r (1x4=4)

13- व्यङ्ग्यका dh fuEufyf[kr i jHk"kk, i ijh dhft, A

Complete the following definitions of the figures of speech.

- (i) .....उपमा..... ।
- (ii) .....उपमानोपमेययोः ।
- (iii) ..... अनुप्रासः ।
- (iv) तद्रूपकम्..... ।

II- dL; fpndL; व्यङ्ग्यL; mnkj .ka fy[kr (3)

fdl h , d व्यङ्ग्य dk mnkj .k fyf[k, A

Write an example of any one of the following figures of speech?

'यस्कं mRi इक

III- v/कस्य[kri fä"ka ds व्यङ्ग्यk%

fuEufyf[kr i fä; ka ea D; k व्यङ्ग्य g%

What are the figures of speech in the following lines? (1x3=3)

- (i) अमङ्गलमिव उपघ्नन्ति विश्वासम् ।
- (ii) भयानकेन स्वनेन कवलीकृतमिव गगनतलम् ।
- (iii) श्यामश्यामैर्गुच्छगुच्छैः कुञ्चितकुञ्चितैः कचकलापैः  
शिववीरस्य विश्वासपात्रं तोरणदुर्गं प्रयाति ।।

**वक्राङ्कित इति = 1 अंश  
, फण्डिका; 0e%  
दक & }kn'kh  
दकM I ङ; k 022  
वक्र; kst uk**



अवधि: होरात्रयम्  
समय : तीन घण्टे  
Time : 3 Hours

पूर्णाङ्कः 100  
पूर्णाङ्कः : 100

Maximum Marks : 100

[क.म% d

I d- y?k&vuPNn%

**विभ्र & वोक्कue~**

15

Øekङ्कः	mís; e-	izui djk%	vi f{kr&mùkj kf.k	Vङ्क- I ङ्केrk%foHkkx%	Vङ्क-
I.	तथ्यबोध- परीक्षणम्	एकपदेन उत्तरम्	(i) स्वार्थः (ii) सेवाकार्यम्	1/2 1/2	
II.	"	पूर्णवाक्येन उत्तरम्	गतसमयस्य विषये	2	2
III.	भाषिककार्यम्	अतिलघूत्तरप्रश्नाः	(i) जीवनस्य / जीवनम् इत्यस्य (ii) सेवाकार्यस्य इति पदाय / सेवाकार्याय (iii) परार्थः (iv) सेवाकार्यम्	1/2 1/2 1/2 1/2	2
				5	

I [k- f}rh; % vuPNn% 10 80&100 'kCnk%

**2\$2\$4\$2**

I	तथ्यबोध- परीक्षणम्	एकपदेन उत्तरम्	(i) रामेश्वरक्षेत्रस्य (ii) केरलप्रदेशे	1 1	2
II	"	पूर्णवाक्येन उत्तरम्	अहो अद्य अहं पवित्रः जातःइति	2	2
III	भाषिककार्यम्	भाषिककार्यम्	(i) चिह्नम् इति पदस्य (ii) रामसेतोः (iii) रामः (iv) पूर्वम्	1 1 1 1	4
IV	शीर्षकप्रदानम्		अन्यत् किमपि उपयुक्तं शीर्षकम् (i) ऐतिहासिकः रामसेतुः (ii) विचित्रं भारतम्	2 2	2 10

[k.M% [k  
jpukRedys[kue~

15



Øekkk:	mís ; e~	i / ui zkj%	vi f{kr&mùkj kf . k	Vkk- I ðkrk%foHkkx%	Vkk- foHkkx%
3.	वाक्यविन्यासः	निबन्धात्मकः	मञ्जूषासहायतया रिक्तस्थानपूर्तिः (i) प्राविशत् (ii) गृहीत्वा (iii) बहिः, (iv) अवनम्य (v) रक्षाधिकारिणः, (vi) भवता (vii) प्रश्नः (viii) दुःखेन (ix) करोतु (x) महात्मनः	1×10	10
4.	वाक्यविन्यासः	निबन्धात्मकः	शब्दसूचीप्रयोगेण पञ्चदशवाक्यानां लेखनम्	1×5	05 <hr/> 15

[k.M% x

i fBr&vockskue~ % I ðÑrI kfgR; L; pfrgkl i fjp; % 40+10

**Text Book Comprehension :Introduction to History of Sanskrit  
Literature**

Øekkk:	mís ; e~	i / ui zkj%	vi f{kr&mùkj kf . k	Vkk- I ðkrk%foHkkx%	Vkk- foHkkx%
5 V 1.	x   kd k% तथ्यबोध – परीक्षणम्	I. एकपदेन उत्तरम्  II. पूर्णवाक्येन उत्तरम्	(i) उज्जयिनीम् (ii) चतुरङ्गबलम् (i) राज्ञः व्ययार्थम् (ii) यद्वस्तु स्मर्यते तद् ददाति	½ ½ 1 1	1  2
	भाषिककार्यम्	III. लघूत्तरः	(i) दिव्याभरणानि (ii) भोजनादिकम् (iii) रत्नचतुष्टयम् (iv) एतानि	½ ½ ½ ½	2  <span style="border: 1px solid black; padding: 2px;">5</span>
5. C-	i   kd k% 'तथ्यबोध–	एकपदेन उत्तरम्	(i) गुणान्	½	1



Øekkk:	mís ; e-	iz ui xkj%	vi f{kr&mùkj kf.k	Vkk- I kkerk%foHkkx%	Vkk- foHkkx%
5. इ	परीक्षणम्	II. पूर्णवाक्येन उत्तरम्	(ii) आपद्गतम् पापात् निवारयति हिताय गुह्यं निगूहति, गुणान् प्रकटीकरोति आपद्गतं न जहाति, काले ददाति, कानिचित् चत्वारि	1/2	
	भाषिककार्यम्	III. लघूत्तरः	(i) गुह्यम् (ii) सन्तः (iii) निगूहति (iv) सन्मित्रलक्षणम्	1/2 1/2 1/2 1/2	5 2
	ukV; kd k% तथ्यबोध- परीक्षणम्	I. एकपदेन उत्तरम्	(i) कुमारम् (ii) लवः	1/2 1/2	1
	भाषिककार्यम्	II. पूर्णवाक्येन उत्तरम् III. लघूत्तरः	अपूर्व-अरण्यदर्शनेन (i) आयुधश्रेणयः (ii) चन्द्रकेतोः (iii) दूरे (iv) चन्द्रकेतवे	2 1/2 1/2 1/2	2 5 2
6.	शब्दार्थज्ञानम्	मेलनम्	अ + (iv) आ + (iii) इ + (ii) ई + (i)	1/2x4	2 2
7	प्रश्ननिर्माणम्	अतिलघूत्तरः	(i) कानि (ii) कस्याः (iii) कान् (iv) केभ्यः	1x4	4 4
8.	भावार्थबोधनम्	I. रिक्तस्थानपूर्तिः II. रिक्तस्थानपूर्तिः	(i) चेतनतत्त्वम् (ii) ईश्वरेण (iii) त्यागपूर्वकम् (iv) कस्यचिदपि (v) धनम् (vi) भव (i) कर्म	1/2x6	3



[k.M% ?k



NUnks ykkkj i fjp; %

10+10=20

Øekkk:	mís ; e-	iz ui zkj%	vi f{kr&mÙkjf.k	Vkk- I kkrk%foHkkx%	Vkk- foHkkx%
अ 12.	लघुगुरुवर्णविवेकः	लघूत्तरः	I (i) गुरुः (ii) लघुः (iii) यगणः (iv) पञ्चदश	1 1 1 1	4
आ	परिभाषाज्ञानम्	लघूत्तरः	II (i) मुदीरितौ जरौ (ii) उक्ता वसन्ततिलका (iii) यमनसभलागः	1 1 1	3
इ ई	छन्दः अभिज्ञानम् छन्दसः उदाहरण- परीक्षणम्	लघूत्तरः लघूत्तरः	III शार्दूलविक्रीडितम् IV किमपि उदाहरणम्	1 2	1 2
अ 13.	परिभाषापूर्तिः	लघूत्तरः	I (i) साधर्भ्यम् उपमा भेदे (ii) अभेदो य उपमानोपमेययोः (iii) वर्णसाम्यम् (iv) तद्रूपकमभेदो यः	1 1 1 1	4
आ.	उदाहरणज्ञानम्	लघूत्तरः	II किमपि एकम् उदाहरणम्	3	3
इ.	अलङ्कार- परिज्ञानम्	अतिलघूत्तरः	III (i) उपमा (ii) उत्प्रेक्षा (iii) अनुप्रासः	1 1 1	3
					20